

— 110 éve, 1863-ban Párizsban halt meg Eugène DELACROIX, a romantikus festészet egyik legkiválóbb mestere. (Sz. 1798. április 26. Charenton Saint-Maurice) M 73. 2. 63.

— 125 éve, 1848. aug. 13—14. Köln: Az első rajnai demokrata kongresszus, amelyen 17 demokratikus szervezet képviselteti magát. A kongresszuson részt vesz Marx, Engels (beszédet mond), W. Wolff és K. Schapper. A kongresszus megerősíti a három kölni demokrata egylet korábban megválasztott központi bizottságát (amelynek Marx is tagja) a demokraták rajnai kerületi bizottságaként, s a demokratikus szervezetek feladatává teszi, hogy politikai agitációt folytassanak a gyári munkások és a parasztok között.

— 200 éve, 1773-ban született Jurij F. LISZJANSZKIJ orosz tengerész és világlátogató. (Mh. 1837. március 6.)

— 250 éve, 1723-ban Veszprémben született WESZPRÉMI István orvos, orvostörténész, kora kiemelkedő tudású polihisztor. Debreceni, zürichi és londoni tanulmányok (bonctan, sebészet, vegytan, növénytan, himlőoltás, szülészet) után Utrechtben nyert orvosdoktori címet 1756-ban, s a következő évtől haláláig Debrecen orvosa volt. Világviszonylatban úttörő jelentőségű a pestis elleni védőoltást javasoló munkája (*Tentamen de inoculanda peste*. Londini 1755). Főműve orvostörténeti enciklopédiává bővült biobibliográfiája (Lipscse 1774—1787). Filozófiai művében természettudományos gondolkodásról tesz bizonyosságot. Több népszerű orvosi-egészségügyi oktató munkája jelent meg. (Mh. 1799. március 13. Debrecen)

— 450 éve, 1523-ban Brüggében halt meg Gerard DAVID, németalföldi festő, a brüggei festőiskola vezetője. Európa nagy képtáraiban őrzött művei a németalföldi iskola, főleg van Eyck hatásáról tanúskodnak. Stílusában igyekezett összegezni elődjeinek művészi hagyományait. Kompozíciói a tájbrázolás szempontjából különösen jelentősek. (Sz. 1460 k. Oudewater) * (OI)

Augusztus 14.

— 15 éve, 1958-ban halt meg Frédéric JOLIOT-CURIE, a nagy francia tudós, Nobel-díjas atomfizikus és vegyész, Nemzetközi Lenin-békedíjas kiváló békeharcos. (Sz. 1900. március 19.) I. Ghimeșan: *Joliot-Curie élete*, 1964.

— 1947: Pakisztán állam megalakulásának kikiáltása. Hivatalos neve 1956. március 23. óta Pakisztán Iszlám Köztársaság (szövetségi állam).

— 1945: Korea felszabadul a japán megszállók uralma alól.

— 75 éve, 1898-ban Vértesen született RAFFY Ádám regényíró, elbeszélő, műfordító, publicista, orvosi szakíró. Regényeiből: *A máglya*, 1936 (Giordano

Bruno életregénye); *A bölesek köve*. Nv 1941 (Paracelsus regényes élete); *Vesalius*, 1951; *Két malomkő*, 1955; *Ha Giordano Bruno naplót írt volna*, 1956. (Mh. 1961. nov. 30. Bp.)

— 125 éve, 1848 (r. n. aug. 2) București: A *Poporul Soveran* c. lapban megjelenik Nicolae Bălcescu *Drepturile românilor către Inalta Poartă* (A románok jogai a Magas Portával szemben) c. cikkének első része (befejező része aug. 6/13-án). *Vál. művei*, 1956.

— 1848: Joseph Radetzky osztrák tábornagy, az itáliai osztrák csapatok főparancsnoka elfoglalja Milánót.

Augusztus 15.

— A román sajtó napja. — 1931-ben ezen a napon jelent meg a Scinteia, a Román Kommunista Párt lapjának első illegális száma.

— 1960: Kongó (Brazzaville) függetlenségének kikiáltása.

— 90 éve, 1883-ban született Corneliu MOLDOVANU román író, költő és műfordító. Költészetének legsikerültebb részét sajátos zamatu virágénekei alkotják, amelyek meghittebb hangot ütnek meg. Terjedelmesebb költeményei modorosnak hatnak. Figyelemre méltó az Énekek Éneke verses tolmácsolása: *Cîntarea Cîntărilor*, s néhány novellája, a polgári életmód gyönyörös rajzai. (Mh. 1952)

— 350 éve, 1623: A harmincéves háború (1618—1648) új fordulata után (Hollandia is fegyvert fogott Spanyolország ellen) Bethlen Gábor erdélyi fejedelem újabb hadjáratot indít, Habsburg-ellenes koalíció lehetőségére számítva.

— 935 éve, 1038-ban Esztergomban halt meg I. ISTVÁN magyar király. Géza fejedelem fia, 997-től fejedelem, az 1000. esztendőben koronázták királlyá. Uralkodása elején megtörte a törzsfőket, s a központi hatalom kiépítésével alapot teremtett nagy állam-szervező és országépítő munkájához. (Sz. 972. Esztergom)

— 1195 éve, 778: A Spanyolországból kivonuló Nagy Károly frank király utóhadát és annak vezérét, Roland (Hroldand, Hrouldand) őrgőfőt, a breton határvidék felügyelőjét a pireneusi Roncesvalles (Roncevaux) hágó szakadéka között a baszkok megtámadják és lekaszabolják. „Kronikásai, akik uralkodásának évkönyveit megírták, nem említik ezt a vereséget — Pampalona elfoglalásáról beszélnek csak és a felvonulásról Saragossa vára elé, mintha az egész nem lett volna diadalmas menetelésnél egyéb. Egy ismeretlen író azonban, aki nem törődött sem az udvarral, sem a politikával, szókimondóbb volt: »Abban a 778. esztendőben Károly, a nagy király, átkelt Spanyolországba, s szörnyű veszteséget kellett elszenvednie.« Nemzedékekkel később egy sankt-galleni krónikás

így írt: »Roncesvalles halottait nem szükséges megnevezni, mindenki ismeri őket.« Nem, ez az emlék nem hagyta el Károlyt, amíg élt. Kandallók tüzénél és fogadók bejáratánál újra meg újra elhangzott a történet ... Idővel a bánat érthetetlen módon a hősiesség örömteli büszkeségévé változott, s Roland neve köré a vakmerő bátorság legendája fonódott. Károly ellenségeiként pedig a baszkok helyett a szaracénok szerepeltek. Három évszázaddal később a legenda a halhatatlan *Roland ének*-ben csendült fel újra* (Harold Lamb: *Nagy Károly*. Legenda és valóság, 1968).

Augusztus 16.

— 70 éve, 1903-ban ezen a napon jelent meg Budapesten az *Adevărul* c. román szocialista újság; később a Magyarországi Szociáldemokrata Párt román tagozatának lapja lett.

— 200 éve, 1773: XIV. Kelemen pápa elrendeli a jezsuita rend felszólását.

— 1773: A Habsburg birodalomban az egyetemek állami intézményekké válnak.

Augusztus 17

— 1960: Gabon Köztársaság (1958 novemberétől a Francia Közösség keretében önkormányzati jogú köztársaság) függetlenségének kikiáltása.

— 15 éve, 1958-ban halt meg Florent SCHMITT francia zeneszerző. Stílusának kialakulásában — a francia zene mellett — fontos szerepet játszott a német, lengyel romantika, az orosz nemzeti iskola. Művei között szimfonikus, színpadi és az énekhangot felhasználó műfajokkal találkozunk. (Sz. 1870) * (-kő)

— 1950: Indonézia egységes köztársaságnak nyilvánítja magát.

— 75 éve, 1898-ban Badenben halt meg Karl ZELLER osztrák zeneszerző. Az oktatásügyi minisztérium művészetügyi szakreferense a klasszikus bécsi operett művelője volt; az 1891-ben bemutatott *Madarasz* című operettje világszerte ismeretes, ma is műsordarabja az operettszínházaknak. (Sz. 1842. július 19. St. Peter-in-der-Au) * (Büchl)

— 100 éve, 1873-ban Módoson (Temes) született OSZTIE Andor lapszerkesztő, újságíró, helytörténész. Középsiskolai tanulmányait Temesváron és Szegeden végezte, Budapesten levéltárosi vizsgát tett. Több évtizeden át volt Temes vármegye főlevéltárnoka. Újságírói pályáját a Szegedi Naplónál kezdte, ahol Tömörkény István oldalán dolgozott. A háború után a *Temesvári Újságban*, majd a *Temesvári Hírlapban*